

SÖDERSJUKHUSET

Handskanvändning

Birgitta Wranne, Beata Bergius Axelsson
Strategiska verksamhetsutvecklare,
avdelning Kvalitet och patientsäkerhet

Bakgrund

- Arbetat med följsamhet till basala hygienrutiner i minst 15 år
- Observationsmätningar av BHK två ggr/år, öppenvård + slutenvård
- Sedan 2022 gjort självskattning av hygienrutiner, två ggr/år
- Fokus på korrekt handskanvändning och handdesinfektion före patientkontakt
- Syftet är reflektion och lärande
- Möjlighet till fritext om varför avsteg gjorts
- Fick in mängder med fritextkommentarer -de ville vi använda till något!
- Resulterade i ett utbildningsmaterial som fått stor spridning, inom och utanför Södersjukhuset
- Faktagranskat av Vårdhygien

SÖDERSJUKHUSET

Stöd att göra rätt - basala hygienrutiner

Ett diskussionsmaterial med citat, reflektionsfrågor
och stöd för att göra rätt

Information om materialet

- Materialet bygger på fritextkommentarer från tidigare självskattning av hygienrutiner.
- Citaten har sammanställts till sju teman, till varje tema följer en reflektionsfråga och några efterföljande budskap att ta med sig.
- Välj ut de teman som känns mest relevanta för er. Genom att diskutera detta hoppas vi kunna öka medvetenheten och stärka kulturen till att göra rätt.
- Vill du öka dina kunskaper, gör utbildningen i basala hygienrutiner som finns på Lärtorget.
- Har ni frågor är ni välkomna att höra av er till avdelning Kvalitet och patientsäkerhet eller Vårdhygien Stockholm.

Temor

1. Okunskap och myter
2. Rädsla eller "för säkerhets skull"
3. Felaktig vana/slarv
4. Organisation/arbetsmiljö
5. Risk för handeksem?
6. Professionella avväganden
7. Omtanke om patienten, sin egen eller patientens genans

1.Tema: Okunskap och myter

1. Tema: Okunskap och myter

"Handskar skapar en barriär mellan bakterier och händer. Att använda dem förhindrar att bakterier sprids".

"Handskar hjälper till att hålla mina händer rena och minskar chans att ta upp bakterier som kan göra mig sjuk".

Håller du med?

Budskap att ta med

- Påståendena speglar okunskap och myter.
- En nyspritad hand är renare än en undersökningshandske.
Det bästa sättet att minimera risken för smittspridning är att följa basala hygienrutiner, vilket bland annat innebär att vi ska undvika onödig handskanvändning.
- Vid handskanvändning ökar risken att vi sprider smitta genom att vi tar i flera saker utan att kunna desinfektera händerna emellan.
- Undersökningshandskarna är inte heller så rena som vi tror.
Även en nyöppnad handskförpackning innehåller mikroorganismer.
- Du kan inte bli smittad genom hel hud – hel hud är en säker barriär!

2. Tema: Rädsla eller ”för säkerhets skull”

2. Tema: Rädsla/för säkerhets skull

”Jag tycker att det känns fräschare att använda handskar när jag ska ta i patienten, speciellt om jag ska göra något vid t.ex. armhålor, ljumskar eller fötter.”

”Det känns mer tryggt att ha handskar, både för min och patientens skull. Man vet ju aldrig vad som kan hända och bakterier syns ju inte heller, så det är säkrast så.”

Hur resonerar du?

Budskap att ta med

- Även om vi inte kan förutse alla situationer så är det relativt få situationer där det behövs handskar. Så länge du följer basala hygienrutiner och har hel hud är risken minimal att du utsätts för smitta.
- Det är i regel inte farligt för dig att ta i patienten, även om hen bär på smitta, eller känns ofräsch.
- Det är i regel inte heller farligt att få kroppsvätskor på sig, även om det kanske inte känns så trevligt. Skulle det hända, tvättar du dig med tvål och vatten, torkar dig och desinfekterar händer och annan hud som kommit i kontakt med kroppsvätskan.
- Du kan inte bli smittad genom hel hud – hel hud är en säker barriär!

3. Tema: Felaktig vana/slarv

3. Tema: Felaktig vana/slarv

"Ibland är det en kollega som frågar om hjälp snabbt och då tar jag bara på mig handskar och förkläde, för att jag inte hinner sprita händerna innan handskarna."

Vet du någon situation där du "väljer bort" handdesinfektion?

Budskap att ta med

- Om vi verkligen bara använder handskar i de situationer vi behöver, så blir det relativt få moment under en dag och i de situationerna kan vi invänta att spriten torkar.
- Massera in händerna med spriten, så att den sprids ut över hela händerna och då också torkar snabbare.
- Passa på att prata med patienten och berätta vad du ska göra, medan spriten torkar.

4. Tema: Organisation/arbetsmiljö

4. Tema: Organisation/arbetsmiljö

"Handspriten sitter på fel sida så jag kommer inte åt den när jag dragit igen skärmen hos patienten"

"För att det fanns ingen flaska på vägen till patienten och det var lite bråttom och jag hade saker i händerna"

Har du tänkt på någon situation där det är svårt att göra rätt?

Budskap att ta med

- Även om vi försöker planera vår verksamhet så att den ska bli effektiv och smidig så förekommer det brister i hur vi har organiserat arbetet. Det kan göra att det är svårt att följa rutiner även om vi vet vad och hur vi ska göra.

-Du behöver förutsättningar för att kunna följa basala hygienrutiner och klädregler. Om du ser något som behöver förbättras så meddela din chef så att detta kan åtgärdas.

-I vissa situationer kan det vara svårt att få till fungerande arbetssätt så att det både blir praktiskt och samtidigt följer rutiner. Kontakta då gärna Vårdhygien som kan hjälpa till med lösningar.

5. Tema: Risk för handeksem?

5. Tema: Risk för handeksem?

"Jag arbetar nästan enbart patientnära och kan stå upp mot en timme hos samma patient med olika moment. Om jag är fuktig om handen när jag tar på mig handsken riskerar jag att utsätta mig för onödig fukt som kan leda till torr och irriterad hud".

"Jag har ungefär 7- 8 patienter varje dag. Det blir mycket väta att utsätta händerna för om jag ska sprita mig så ofta! Då använder jag hellre handskar!"

Hur resonerar du?

Budskap att ta med

- Det är aldrig bättre att använda handskar än handdesinfektion för att skydda händerna mot eksem! Handdesinfektion skyddar händerna mot uttorkning, då handspriten innehåller ett mjukgörande ämne.
- Överanvändning av handskar ökar däremot risken för eksem. Om vi enbart använder handskar när vi behöver det kommer risken för fukt att vara minimal.
- Händerna ska desinfekteras mellan olika moment, det är därför inte korrekt att ha samma handskar på under flera olika moment.
- Lång användning av handskar leder till risk för uttorkning av dina händer.
- Sprita händerna ofta så får du mjuka händer!

6. Tema: Professionella avväganden

6. Tema: Professionella avväganden

"Patienten höll på att ramla ur sängen och jag skyndade mig dit för att hjälpa till, jag hann inte sprita händerna innan"

"Akut situation, tar för lång tid att få på sig handskarna då"

-I vilka situationer är det rimligt att göra avsteg från hygienrutiner?"

Budskap att ta med

- Alla som arbetar i sjukvården kan råka ut för akuta situationer, där patienten är i omedelbar fara. I dessa lägen hinns det inte alltid med att följa basala hygienrutiner.
- Vi behöver alltid göra professionella avväganden och använda vårt eget omdöme.

7. Tema: Omtanke om patienten, sin egen eller patientens genans

7. Tema: Omtanke om patienten, sin egen eller patientens genans

”Det känns oftast bättre för både mig och patienten om jag har handskar på mig”

”Jag känner mig mer professionell med handskar på”

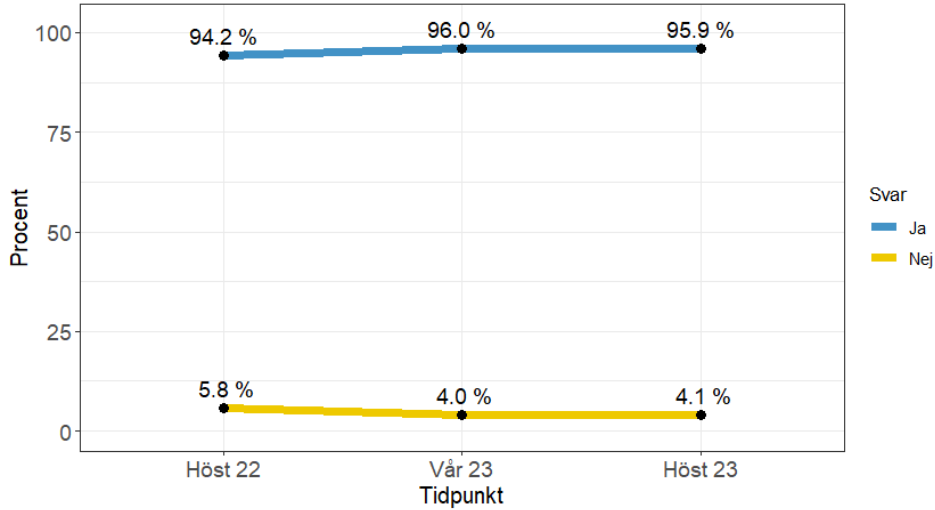
Handlar det om genans eller distans? Vem är det som skyddas?

Budskap att ta med

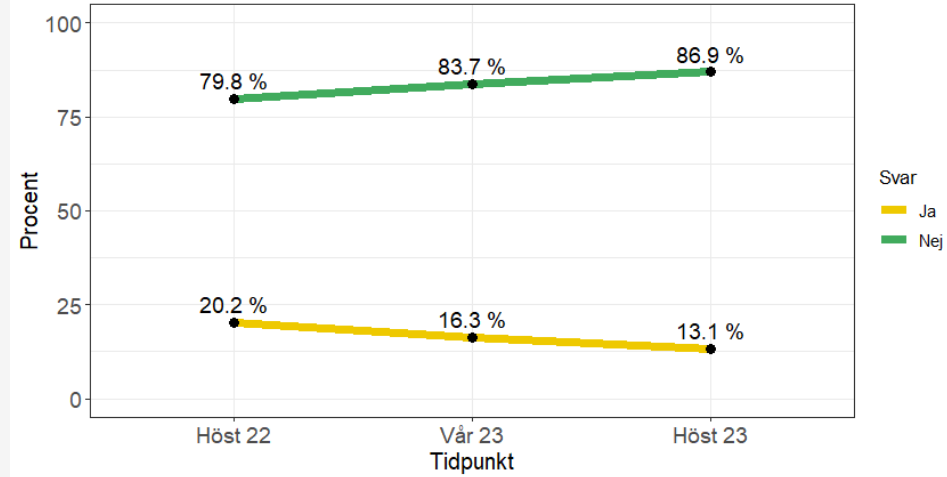
- Ibland kan vi tro att patienten känner sig mer bekväm i situationen om vi använder handskar - att vi till och med skulle vara mer professionella. Men patienten kan istället uppleva sig som ett objekt av att bli tagen i med handskar, att man är "oren och äcklig", och att vårdpersonalen därför behöver en "barriär".
- Vi måste sluta tro eller ha förutfattade meningar om patienten! Om vi agerar naturligt och professionellt så kommer patienten att känna sig mer bekväm.
- Vi kan också uppleva att det blir mindre genant för oss själva att ta i patientens kropp när vi har handskar på. Det kan handla om ett behov av att behålla mental distans till den vi vårdar. Vi har dock ett ansvar i vårt yrke att agera professionellt och inte objektifiera personen vi har framför oss.
- Det är bäst för patienten att du väljer handskar vid rätt tillfälle. Du som arbetar inom vården har kunskaperna om när det krävs!

Resultat – totalt

Använde du handdesinfektion omedelbart före vårdmoment?

Använde du handskar även om momentet inte innebar risk för kontakt med kroppsvätskor?

Materialet är framtaget av avd. Kvalitet och patientsäkerhet
Södersjukhuset i samarbete med Vårdhygien Stockholm
våren 2023

Kontakt:

beata.bergius-axelsson@regionstockholm.se
birgitta.wranne@regionstockholm.se

Tack!